

СТЕНОГРАМА

засідання Комітету з питань освіти, науки та інновацій

17 листопада 2021 року

Веде засідання Голова Комітету БАБАК С.В.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Розпочинаємо засідання Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій. Сьогодні в порядку денному п'ять питань.

Перше – проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо військової освіти та науки (реєстраційний номер 5641) (друге читання).

Друге – проект Закону про внесення змін до закону України "Про освіту" щодо вдосконалення науково-методичного забезпечення освіти та якості навчальної літератури (друге читання).

Третє – про затвердження кандидатур на здобуття щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти.

Четверте – про внесення змін до плану роботи Комітету з питань освіти, науки та інновацій на період шостої сесії дев'ятого скликання.

І п'яте – "Різне".

Чи є зауваження, доповнення до порядку денного, колеги? Якщо ні, прошу підтримати і проголосувати.

Хто – за? Бачу, одногolosно. Дякую, колеги.

Переходимо до першого питання. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо військової освіти та науки (реєстраційний номер 5641) (друге читання). Доповідає Юлія Миколаївна Гришина, голова підкомітету з питань вищої освіти. Юлія Миколаївна, будь ласка.

ГРИШИНА Ю.М. Дякую, Сергій Віталійович.

Колеги, я всіх вітаю! Дуже коротко. Як ви бачите, вже не перший і не другий, і не третій раз виносяться на останніх засіданнях питання законопроекту про військову освіту. Що пропонується на ваш розгляд зараз?

Я нагадую, що на минулому засіданні ми з вами затверджували додаток до таблиці загальної по закону з правками. І в цій таблиці в додатку в нас є ті правки, які підкомітет пропонує на засіданні комітету затвердити як комітетські правки. Ми

їх розглядали на минулому засіданні, в нас там просто організаційно випала одна правка. Ми зараз доповнили цю табличку, тому я пропоную проголосувати за підтримку в такому варіанті безпосередньо додатку до рішення Комітету з питань освіти, науки та інновацій попереднього рішення попереднього засідання.

ГОЛОВУЮЧИЙ. В такому вигляді, в якому зараз ми бачимо на екрані?

ГРИШИНА Ю.М. Так.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тоді ми це справді детально опрацювали, і між двома останніми засіданнями знайшли деякі технічні моменти, які потрібно виправити. Для того, щоб ми не виправляли потім в залі з голосу, нам краще зробити це рішенням комітету. Тому, якщо нема заперечень, ставлю на голосування пропозицію: затвердити фінальну таблицю правок до законопроекту 5641 до другого читання, рекомендувати Верховній Раді прийняти в цілому закон.

Хто – за, прошу проголосувати.

Дякую, колеги. Одноголосно, бачу.

Переходимо до другого питання порядку денного. Проект Закону про внесення змін до Закону України "Про освіту" щодо вдосконалення науково-методичного забезпечення освіти та якості навчальної літератури (реєстраційний номер 5645) (це друге читання).

Більшість із нас, колеги, є співавторами цього законопроекту, тому підкомітет попрацював з робочою групою над текстом до другого читання.

Тому, будь ласка, Олена Георгіївна Лис, голова підкомітету з питань загальної середньої, інклюзивної освіти та освіти на тимчасово окупованих територіях. Прошу.

ЛИС О.Г. Доброго дня. Дякую.

Дозвольте, я викладу повну інформацію про стан підготовки законопроекту до другого читання. Постановою Верховної Ради України № 1521/9 від 02.06.2021 року прийнято за основу проект Закону України про внесення змін до Закону України "Про освіту" щодо вдосконалення науково-методичного забезпечення освіти та якості навчальної літератури (реєстраційний номер 5465), якою доручено нашому комітету підготувати його до другого читання.

Нагадую, що законопроектом пропонується шляхом внесення змін до Закону України "Про освіту" встановити чіткі вимоги до якості навчальної літератури, насамперед тієї, що використовується в закладах повної загальної середньої освіти, а також на законодавчому рівні встановити механізми перевірки дотримання цих вимог. Необхідність прийняття законопроекту обґрунтовується поганою якістю навчальної літератури, насамперед шкільних підручників, які містять дискримінаційні висловлювання та зображення, випадки дискримінації на підставі статі, раси, етнічного походження, стану здоров'я, складу сім'ї тощо.

До другого читання суб'єктами права законодавчої ініціативи подано 37 правок. Поправки подали 23 народних депутати України. І дозвольте висловити вдячність всім народним депутатам, які своєчасно подали поправки та пропозиції до законопроекту. Зокрема, це народні депутати Совсун Інна Романівна, Гришина Юлія Миколаївна... *(Шум у залі)* Депутати Шахов, Красов, Мамка, Батенко, Констанкевич, Фролов та інші, і в тому числі члени нашого комітету.

Рішенням підкомітету з питань освіти, науки та інновацій від 07.07.2021 року було створено робочу групу на підставі законопроекту до другого читання, до якої увійшли народні депутати України члени профільного комітету, народні депутати України автори поправок, представники Міністерства освіти і науки України, наукової установи "Інституту модернізації змісту освіти", Національної академії педагогічних наук України, представники видавництв та книгорозповсюджувачів, помічники-консультанти народних депутатів України тощо.

Було проведено п'ять робочих засідань робочої групи. Комітет вдячний всім членам робочої групи за конструктивну та злагоджену роботу.

Під час підготовки законопроекту до другого читання надійшло 37 правок, з них враховано повністю – 2, враховано редакційно – 23, враховано частково – 2, відхилено – 9. Одну правку запропоновано ухвалити безпосередньо на засіданні комітету, таке рішення ми прийняли на засіданні крайнього підкомітету, і я зараз до цього підійду. В процесі підготовки законопроекту до другого читання враховані пропозиції щодо.

Перше – конкретизації та уточнення терміну "підручник", що використовується під час здобуття повної загальної середньої освіти. Зокрема зазначено, що з моменту визначення центральним органом виконавчої влади у сфері

освіти і науки вимог до електронного додатку до відповідних підручників, такий додаток стане складовою частиною підручника.

Законопроектом також внесено уточнюючі норми щодо – друге – повноважень центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки в частині організації та проведення не лише експертизи навчальної літератури, а й проведення її апробації.

Третє. В процесі наукового та методичного забезпечення освіти відповідного органу виконавчої влади наукові установи можуть не лише організовувати та здійснювати наукові дослідження, необхідні для формування та реалізації державної політики у сфері освіти, розробляти і впроваджувати ініційовані технології освіти, а й брати участь у процесах удосконалення освітнього процесу і управління освітою, аналізувати ефективність державної політики у сфері освіти.

Четверте. Деталізовано процедуру експертизи навчальної літератури, яка здійснюється на засадах прозорості, доброчесності, фаховості та незалежності експертів; не допускається здійснення експертизи особами, які перебувають в умовах конфлікту інтересів; на законодавчому рівні розроблено протиправний тиск на осіб, які здійснюють експертизу.

П'яте. Робочою групою запропоновано народним депутатам членам Комітету з питань освіти, науки та інновацій внести від їх імені дві поправки техніко-юридичного характеру.

Це поправки 1 і 35. А саме: щодо внесення змін до статті 1 Закону України "Про освіту" стосовно визначення терміну "підручник" як виду навчальної літератури. А також визначено, що підручник для повної загальної середньої освіти має містити завдання для досягнення певних результатів навчання відповідно до модельної або навчальної програми, складовою якою є інтегрований електронний додаток. Якщо пам'ятаєте, колеги, ми виокремлювали це задля того, що ми не можемо так само детально це визначення застосовувати для профтехів, вищої школи в понятті "підручник". А саме, ми узагальнили, що для загальної середньої освіти, якщо ми хочемо, щоб збереглася мета для навчальної або модульної програми.

Також були внесені такі правки як... Тобто зміни. Внесення змін до назви II розділу законопроекту. А саме: додати до його назви слово "перехідні" і назвати II розділ "Прикінцеві та перехідні положення", що надає можливість встановлювати терміни щодо набрання чинності окремих норм в частині запровадження

інтерактивного електронного додатку та апробацій навчальної літератури з 1 січня 24-го року (це стаття 1, 64, 65, 75 Закону України "Про освіту").

Шосте. Робоча група не дійшла згоди щодо редакції поправки номер 33. Рядок порівняльної таблиці 38: щодо оскарження результатів рішення чи процедури проведення експертизи та її повторного проведення.

Рішенням підкомітету з питань загальної середньої, інклюзивної освіти та освіти на тимчасово окупованих територіях ухвалено рекомендації щодо окремого обговорення цієї поправки безпосередньо на засіданні нашого комітету.

Для цього пропонується надати слово активним членам робочої групи. І я попросила би, якщо з нами є на зв'язку, заступника директора Державної наукової установи "Інститут модернізації змісту освіти" пані Олену Дубовик. Чи у нас на зв'язку є помічник-консультант Інни Романівни Совсун Когут Ірина.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чи про яку ви хочете? Це ви хочете про 33 правку поговорити?

ЛИС О.Г. Так, ми визначилися на підкомітеті, що...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Шановні колеги, а давайте ми... Пані Олено, вибачайте, у мене є інша пропозиція.

До інших немає заперечень, застережень? Бо у мене, наприклад, є. Відверто, у мене є застереження до деяких правок. Я би хотів би їх проговорити, тому, якщо не заперечуєте, давайте, може, підемо зверху по таблиці. Там їх буде декілька. Але це питання, які потрібно проговорити нам для того, щоб ми між собою визначилися, що до чого.

Ми, звісно, будемо запитувати зараз колег, які з нами на зв'язку. Але давайте почнемо спочатку.

Я би попросив підняти до 10 рядка, ось тут. Це третя правка пані Совсун, якщо ви подивитесь таблицю. Фінальний варіант звучить таким чином, як він є в четвертому стовпчику.

Підручник – це дуже важлива історія, колеги, тому що ми закладаємо зараз в законі, в Законі "Про освіту" закладаємо визначення, що таке підручник. І ми розуміємо, що такі речі не змінюються часто. Це дуже важливо – нам закласти в цей фундамент дуже важливий елемент, за яким потім буде працювати країна.

"Підручник – це вид навчальної літератури, що містить систематизований виклад навчального матеріалу та завдання для досягнення певних результатів навчання відповідно до модельної та/або навчальної програми для повної загальної середньої освіти, складовою якої (для базової та профільної середньої освіти) є інтерактивний електронний додаток, вимоги до якого встановлює центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки". Нормальне визначення, окрім одного моменту. Я би, чесно кажучи, наполягав би на тому, щоб прибрати звідси слова в дужках "для базової та профільної середньої освіти".

Про що мова? Мова іде про те, що зараз інтерактивний електронний додаток, згідно цього формулювання, яке зараз опрацьовано робочою групою, може бути лише для класів з 5-го по 11-й, з чим я категорично не погоджуюся. Обов'язково має бути. Тому що, я вважаю, що інтерактивний додаток повинен бути в усіх підручниках з 1-го до 11-го класу. Колеги, ми живемо у XXI столітті, де наші діти вміють користуватися смартфонами і планшетами подекуди набагато ефективніше, бо ці навички у них набагато розвинутіші, ніж робота з іншими носіями інформації. Якщо діти з двох-трирічного віку навчаються, вже інтуїтивно навчаються в інтерактивних застосунках, в інтерактивних додатках, то навіщо нам обмежувати їх лише паперовими носіями в 1-4 класах?

Бо згідно діючого, давайте так, запропонованого формулювання для початкової школи це буде необов'язковим елементом підручника. Що говорить про те, ми ж розуміємо, що у нас є необов'язковим, те виконуватись не буде.

Наша задача на мою думку, це моя особиста думка знов-таки, колеги, закласти такий фундамент для того, щоб у нас співіснувало і те, і те – і паперовий підручник, і електронний додаток. Я би хотів би, щоб ми це проговорили, тому що це дуже важливий елемент. Я вважаю, що його потрібно сюди закласти для того, щоб вони були. Тут не написано, яка кількість матеріалу має бути в електронному додатку, а яка в паперовому. Звісно, що тут можна гратися і робити 5 відсотків матеріалу в інтерактивному додатку або 95 відсотків. Це вже на розсуд тих, хто розробляє підручники, і на розсуд центрального органу виконавчої влади, який буде встановлювати вимоги до інтерактивних додатків.

Тобто я би це, таку можливість заклав би в законі, рекомендував би, бо інакше його просто не буде існувати, нам колись потрібно буде вносити в нього зміни знову

для того, щоб це дозволити. А зараз ми якщо це зробимо, то центральний орган виконавчої влади встановить вимоги, які там мають бути частинки, скільки часу діти мають проводити в додатках, не більше якого часу і так далі, і тому подібне.

Колеги, прошу ваших думок.

Олександр Анатолійович, будь ласка.

ЛУКАШЕВ О.А. Доброго дня, шановні колеги. Я повністю підтримую позицію Сергія Віталійовича. Нам необхідно, приймаючи сьогодні рішення на комітеті, виходити саме з того, що ми вже в третьому десятилітті ХХІ сторіччя живемо. І якщо ми...

Моє спілкування з освітянами, саме з вчителями сільських шкіл, із виборцями, з батьками, то вони мені кажуть, що це конче необхідно і немає різниці між 3 і 4 класом, 5 і 6. А на сьогодні інтерактивний додаток виглядає так, що батьки транслюють один одному десь або напряду, або в групі десь в месенджерах фотографії з цих підручників. Це, давайте погодимося, що не зовсім такий правильний вихід. Тому на сьогодні вкрай важливо нам прийняти таке рішення, й інтерактивний додаток має бути обов'язковою частиною для всіх підручників з 1-го до 11-го класу. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Олександр Анатолійович. Колеги, чи є в когось ще?

ППА Н.Р. У мене коротка пропозиція. Я підтримую суть ідеї. Я просто хочу до визначення, тут з погляду нормотворення є пропозиція, бо дуже складно.

"Підручник – це вид навчальної літератури, що містить систематизований виклад... для повної загальної середньої освіти". Я би пропонувала тут поставити крапку. Тоді написано: "...складовою якого для базової та профільної..." Якщо ми це забираємо, казати складової чого, отут: складової підручника, складової систематизованого викладу... Ну типу насправді для тих, хто не є фахівцем з нормотворення, прочитати, що ж це мається на увазі... Є пропозиція спростити, щоби будь-який вчитель міг прочитати, що таке підручник і зрозуміти з першого, я сподіваюся, з першого разу. Тут поставити крапку. Складової – написати, що це підручника, і відповідно перефразувати, просто трошки простіше написати. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Сергій Валерійович, будь ласка.

КОЛЕБОШИН С.В. Дякую. Колеги, дійсно, я би хотів би, щоб ми розуміли, що, коли ми кажемо, що складовою підручника є електронний додаток, електронний підручник фактично, не йдеться про те, що тепер діти з 1-го по 4-й клас будуть 45 хвилин уроку, 40 хвилин уроку, 35 хвилин (35 – в 1-му, і там 40 і так далі) сидіти в електронних гаджетах і так далі.

Ми отримали всі, дійсно, листи від Національної академії медичних наук. Ми всі пам'ятаємо про санітарно-гігієнічні вимоги, які, за думкою всіх фахівців, є застарілими, враховуючи те, що вони писалися під не сучасні екрани, а писалися під екрани ще з кінескопом. І я хотів би нагадати, що Законом "Про повну загальну середню освіту" нами вчителям гарантована академічна свобода. Це означає, що вчитель сам буде теж визначатися (навіть не центральний орган виконавчої влади) про те, в який педагогічно доцільний спосіб комбінувати використання електронних гаджетів і паперових гаджетів. І сильний вчитель це зробить і без якогось чогось такого санітарно-гігієнічного, він сам це може зрозуміти.

Більше того, саме електронні підручники дають можливість для побудови індивідуальної освітньої траєкторії, для гейміфікації того ж самого навчального процесу, для його урізноманітнення. Тому я вважаю, що пропозиція, яку озвучив голова комітету, абсолютно слухна. Тим більше, що всі ми пам'ятаємо сумні такі історії про спроби (2 роки, здається, тому), коли був конкурс на електронні підручники, деякі електронні підручники щось виграли, але так воно і не поїхало, бо це не було якісно, бо це у тому числі ніде в законодавстві не було, ну скажемо так, закладено. Зараз ми закладаємо той базис, який буде гарантувати якість тих підручників. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Шановні колеги члени комітету, чи є у нас поки що доповнення, застереження? Ніхто не проти, якщо ми все ж таки таку норму введемо? Дивіться, зараз ми дамо всім слово. Я тоді зараз попрошу, Іра, включіть, будь ласка, так, щоб ми бачили всіх колег.

Я спочатку, через те, що у нас, я так розумію, є порозуміння між депутатами з цього приводу, хотів би запитати Міністерство освіти і науки. З нами заступник міністра – пан Андрій Вітренко. Пан Андрій, вітаю. Ви не заперечуєте проти такої пропозиції членів комітету до цього закону?

ВІТРЕНКО А.О. Шановний Сергій Віталійович, дякую.

Шановні народні депутати, Міністерство освіти і науки абсолютно підтримує таку зміну до цього закону. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Андрію. Тоді, з вашого дозволу, я би хотів запитати Олену Дубовик – заступника директора Державної наукової установи "Інститут модернізації змісту освіти". Пані Олена, будь ласка.

ДУБОВИК О.А. Дякую, пане Сергій.

Сказати, що ми повністю підтримаємо таку правку, я не можу, оскільки саме ми надсилали листи, які надійшли від Інституту громадського здоров'я, від Інституту педіатрії і акушерства та гінекології, де наводяться приклади міжнародних досліджень, що використання електронних гаджетів в саме такому віці початкової школи дуже сильно впливає на здоров'я і психічний розвиток, пам'ять і когнітивні навички учнів.

Якщо подивитися лист Інституту саме громадського здоров'я, то монітори лише учням у початкових школах дозволено, ну скажемо так, використовувати. А якщо ми говоримо про електронні додатки, які є в підручниках, то зазвичай до них можна, скажемо так, ними скористатися за рахунок планшетів або смартфонів, бо це QR-коди, з монітора їх не прочитаєш. А використання гаджетів, рідерів, планшетів, моніторів ноутбуків даним інститутом Академії медичних наук, вони пишуть в своїх дослідженнях, що це заборонено. Використовування Wi-Fi мережі заборонено.

Тому сказати, що ми підтримуємо, я не можу так сказати.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Щиро дякую, пані Олена, за ваші думки.

Шановні колеги, у нас ще є представники двох громадських спілок Національної освітньої асоціації: і пан Олександр Афонін, і пані Вікторія Войціцька.

Шановні колеги, будь ласка, вам. З кого почати? Дайте, напевно, з Вікторії Михайлівни. Пані Вікторія, будь ласка.

ВОЙЦЬКА В.М. Дякую, пане голово.

Вітаю шановних народних депутатів. Дякую за позицію міністерства і озвучену позицію членами комітету, які підтримують якраз включення норми того, що будуть розповсюджуватися електронні додатки і для дітей початкової школи.

І на застереження пані Дубовик я хочу сказати, що насправді в сучасному світі можна розробити такі додатки, які будуть працювати на комп'ютерах, якими можна буде дітям користуватися безпосередньо якраз працюючи з моніторами, а не тільки використовуючи гаджети. Я думаю, що це технічні питання, які можна вирішити.

І ключове питання полягає в тому, що насправді, дійсно, як вже було сказано одним із членів комітету, це ж буде на розсуд перш за все вчителя – який об'єм інформації і як довго буде використовуватися той чи інший додаток в навчальному процесі, коли іде мова про початкову школу. Звичайно, що ніхто не буде переобтяжувати наших дітей у використанні гаджетів.

Тому я би попросила би підтримати якраз поправку, формулювання цієї правки, яке було озвучено паном головою. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Вікторія.

Олександр Афонін, якщо є бажання, будь ласка.

АФОНІН О.В. Я цілком згоден з пані Вікторією, і ми підтримуємо цю позицію. Якщо виходити з того, що дитина може поранитись, ножем чи виделкою виколоти собі око, і будуть це великі збитки для її здоров'я. То у дитини треба забирати все і хай вона їсть руками, не користується цими інструментами?

Комп'ютери, гаджети і електронні технології, інтернет-технології, вони ввійшли в життя. І ставлячи крапку і кажучи, що сьогодні це буде дуже складно, вирішувати питання буде врешті-решт вчитель: навантаження скільки, як і де. І це не значить, що вчитель буде примушувати чи батьки будуть примушувати сидіти щоденно по кілька годин біля монітора. Але заборонити чи сказати, не можна, не треба, бо це дуже шкодить здоров'ю, я думаю, що ми цим більше нашкодимо і освіті, і самим дітям. І я абсолютно згоден з головою про те, що через рік, а, може, і менше, прийдеться вносити в закон цю зміну. Бо викреслити себе із розвитку, який іде з інформаційного простору і з інформаційного суспільства, ми фізично не зможемо. Тому треба приймати це як даність і ми підтримуємо цю правку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Олександрє. Дякую колеги.

Я так розумію, що у нас є порозуміння з цього приводу. Єдине, щодо пропозиції пані Наталі, я би залишив це редакторам, якщо можна. Тому що ми просто можемо собі... Ми в будь-якому разі при представленні закону запишемо в

рішеннях комітету – з техніко-юридичними правками. І редактори, якщо вони теж не зрозуміють, нехай поправлять краще, бо ми зараз можемо тут нафразувати.

Шановні колеги, якщо немає заперечень, то я ставлю на голосування викладення цієї правки з прибранням оцього того, що в дужках – для базової та профільної середньої освіти – щоб ми не обмежили, тобто для повної загальної середньої освіти.

Хто – за? Прошу проголосувати. Дякую, колеги, одногосно. Утримався, проти – жодного. Дякую, колеги, одногосно.

Переходимо до наступної правки. Якщо можна, підніміть до правки номер 15, я хочу подивитись, бо в мене вчора були запитання до цієї...

Пане Євгене, подивилися, всі інші правки, все провели? Добре.

Давайте тоді перейдемо до правки 33, до тієї, щодо якої робоча група не дійшла однозначної згоди. Щоб ми довго про них не говорили, я коротко розкажу.

Ми вчора мали дискусію з деякими членами комітету, з паном Красняковим, який готував технічно цей законопроект. Є два варіанти, наскільки я розумію, правильно? Є насправді три варіанти запропоновані. Але що зараз пропонується?

Правкою пропонується: порядок здійснення експертизи повинен передбачати можливість оскарження її результатів та повторного проведення експертизи.

Є по своїй суті другий варіант: порядок здійснення експертизи повинен передбачати можливість оскарження процедури проведення експертизи та повторного проведення експертизи.

В чому різниця? Правка оригінальна народного депутата Красова передбачає, що може бути можливість оскарження результатів експертизою. Другий варіант – є можливість оскарження процедури експертизи.

Поясню в чому різниця. Ми ж розуміємо, в чому різниця. Як на мене, просто давайте, колеги, подискутуємо про це, тому що це важливий елемент, ми можемо закласти міну, як на мене.

Ми вчора, коли проговорювали це і дивилися фінальну таблицю із Сергієм Колебошиним, з іншими колегами, з Романом Гришуком, ми просто зрозуміли, що якщо у нас буде можливість оскарження результатів, ми можемо заблокувати процес видання в принципі. Тому що, якщо ми, наприклад, з колегою два конкуруючі між собою видавництва, то я буду оскаржувати його результат, він буде оскаржувати мої

результати. Звісно, що кожен з нас хоче захистити свій продукт, який розробив, вочевидь тому будемо оскаржувати саме результат. З іншого боку, якщо ми говоримо про можливість оскарження процедури, то тут все досить просто: якщо процедура порушена, то, да, є повторна експертиза; якщо процедура не порушена, то рішення вже прийнято експертною комісією.

Я, якщо хочете, можу порівняти те, що мені спадає на думку, – це, наприклад, процес захисту дисертації. Якщо ми будемо оскаржувати результати дисертаційних досліджень, то я думаю, що у нас не буде захистів, напевно, ніколи, це дуже індивідуальна штука. Спеціалізована вчена рада приймає про те, що результати досліджень є справжні, підтверджені, нові і так далі, все. А оскаржується у нас лише процедура: якщо процедура порушена, да, це проблема, це повторний захист. Так само і тут є два варіанти, і наша задача – зробити правильний вибір, шановні колеги.

Тому я хочу почути ваші думки, що ви думаєте з цього приводу?

ПША Н.Р. А давайте просто нагадаємо, як є зараз, що можна оскаржувати і що ні, і як воно працює? Хтось може чітко пояснити, що зараз можна оскаржувати і...? До чого можна змінити, до одного варіанту, до другого, – ми зрозуміли...

_____. Пані Олено, дайте нам, будь ласка, на це відповідь. Але я хотіла б паралельно, колеги, запитати, чи будемо ми тоді при цьому усвідомлювати, хто буде нести відповідальність саме за результат?

_____. Той, хто і зараз несе.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Пані Олена Дубовик, будь ласка, вам слово.

Як це зараз відбувається і що пропонується змінити? Що робоча група напрацювала з цього приводу і, які ваші поради, що нам робити з цими правками?

ДУБОВИК О. А. Дякую, Сергій Віталійович.

Справа в тому, що, коли ми збиралися і особливо в останнє наше зібрання робочої групи, таке склалося враження, що плутають процес грифування підручників під час конкурсних відборів, які раніше відбувалися, з процесом надання грифів підручникам, які є на сьогоднішній день. На сьогоднішній день Міністерство юстиції зареєстрований вже новий порядок конкурсного відбору, який не передбачає проведення експертизи грифування – це виведено за межі конкурсу.

Тобто надання грифів підручникам відбуватиметься відповідно до порядку надання грифів: Наказ 931 міністерства минулого року, зареєстрований Міністерством юстиції. В якому сказано, що, якщо підручники мають зауваження, то автор надає доопрацьований варіант разом з обґрунтованою відповіддю на зауваження, зазначені в експертних висновках. Надсилається заявником протягом, я просто цитую з порядку, 90 календарних днів з дня отримання витягу для повторного розгляду комісією. Тобто на сьогоднішній день повторна експертиза, повторний розгляд передбачені порядком надання грифів, воно не заборонено. Да, стосовно оскарження процедури проведення експертизи, норми такої в даному чинному порядку немає. І якщо буде схвалене таке рішення в законі, вона з'явиться така норма, то в порядок надання грифів будуть вноситися тоді відповідні зміни. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, але питання трішки про інше. Це ми говоримо, якщо у нас буде можливість оскарження процедури. А якщо у нас буде можливість оскарження результатів?

ДУБОВИК О.А. Оскарження результатів – я повністю підтримую вашу думку, ви її висловили, ми з вами погоджуємося абсолютно.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Добре. Тоді пан Андрій Вітренко. Андрій Олександрович, як ви думаєте, яка позиція Міністерства освіти: оскарження результатів передбачити чи оскарження процедури?

ВІТРЕНКО А.О. Дякую, Сергій Віталійович.

На нашу думку позиція міністерства по позиції один, тобто можливість оскарження процедури проведення експертизи та повторного проведення експертизи – ми підтримуємо таку правку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пане Андрію. Вікторія Войціцька, як ви вважаєте?

ВОЙЦІЦЬКА В.М. Дякую, пане голово. Насправді, ми з вами знаємо, у тому числі, якщо провести паралелі, насправді, судових засідань і розгляду справ в українських судах, то за процедурою може все відбуватися абсолютно чітко відповідно до вимог. Але щодо результатів тих чи інших рішень, які приймають суди, є великий знак питання. І саме тому існують ще інститути апеляції.

Якщо ми закріплюємо норму, що у нас є..., тільки можемо висловлювати претензії щодо процедури і не маємо можливості оскаржувати результати, то тут у нас виникає якраз і питання: а як тоді можна задати питання щодо того, чи була упередженість чи не була упередженість; суб'єктивний погляд того чи іншого, четвертого, коли він готував висновок по тому чи іншому підручнику?

Тому ми все ж таки схильні до того, щоби дивитися саме на формулювання, яке передбачає оскарження результатів, а не процедур. Дякую.

_____. Пані Вікторія, у мене у зв'язку з цим є питання. А які є тоді запобіжники для того, щоб не було повного блокування визначення результатів, і визначення результатів, наприклад, конкурсного відбору?

Ви ж знаєте, що поки що, ну я не знаю, чи колись це зміниться, чи ні, сподіваюся, да, але ми часто працюємо в авральному режимі з максимально такими жорсткими строками. Якщо буде оскарження результатів, потім буде апеляція на оскарження, оскарження оскарження, оскарження процедури оскарження ну і так далі. Це може затягнутися, ви ж знаєте, теоретично це можна затягнути до безкінечності. Врешті-решт діти можуть залишитися вчасно без якогось підручника.

Чи ви бачите якісь запобіжники для цього?

ВОЙЦІЦЬКА В.М. Загрози, звичайно, існують. І для цього, напевно, треба подумати про той термін, який має відводитися для того, щоби була надана можливість оскаржити результати і виправити, фактично внести зміни в результаті такого оскарження. Тобто запобіжником може бути час для подання скарг щодо результатів їх розгляду і винесення вже кінцевого рішення по цій скарзі щодо саме результатів висновку.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Колеги, я міг би провести аналогію, конечно, з Антимонопольним комітетом і тендерами, які зараз особливо... От у нас, наприклад, є приклади нашої субвенції, до якої ми дотичні, до її процесу. І коли в нас виділяються кошти субвенції не дуже, скажімо так, наперед, наприклад, у вересні, то потім при проведенні тендерів є просто умисне блокування тендерів через скарги до Антимонопольного комітету. Врешті-решт вони задовольняються або не задовольняються, але це все приводить, навіть у позитивному варіанті це все приводить до зриву виконання контрактів, до повернення грошей, субвенційних

грошей знову-таки до державного бюджету. Врешті-решт страждають діти, у нашому випадку, які не отримали, наприклад, ремонт своєї школи.

Тобто тут насправді є речі, які мене трішки турбують. Я боюся, щоб не було зловживань, якщо чесно. Більше того, я вам хочу сказати, наприклад, і про позитивний приклад того, що немає оскарження результатів. У нас є один із прикладів, я не знаю, знаєте ви чи ні, в Національному фонді досліджень нашому з вами, який видає гранти на ті чи інші проекти. Так от якщо вони своєю конкурсною чи експертною комісією поетапно фінансують проекти, якщо вони не бачать результати, наприклад, першого етапу, то вони приймають рішення про припинення фінансування цього проекту, якщо там проект розбитий на три етапи. І я бачу спроби колег, які не отримали, скажімо так, другий транш або їм припинили фінансування, спроби залучати інші експертні установи для того, щоб аргументувати, чому їм все ж таки потрібно дати фінансування. І повірте мені, розібравшись в одному чи двох таких кейсах, я зрозумів, що, напевно, правильно в даному випадку не оскаржувати результати, а оскаржувати власне процедуру. Тому що інакше це буде: експертні висновки на експертні висновки, одна структура на іншу структуру.

Колеги, я боюся, що якщо у нас не буде запобіжників запропоновано, я боюся, така норма може нам нашкодити більше, ніж зробити гарно. Це моя особиста думка.

Тепер я бачу, колеги, Олександр Анатолійович, Наталія Романівна і там колеги...

ЛУКАШЕВ О.А. Дякую, Сергій Віталійович.

Друзі, з точки зору процесуальної теорії, до сих пір не є вирішеним остаточно питання в науці співвідношення процесу і процедур. Якщо ми будемо розглядати процедуру як сукупність послідовних дій, які мають результатом певний субстрат, то в даному випадку результатом процедури є експертний висновок і зміст цього висновку. Якщо ми будемо, дозволимо оскаржувати процедуру, то ми можемо бути впевнені в тому, що можливий варіант постійного оскарження без взагалі появи цього експертного висновку.

Дуже слушне питання про запобіжники. Ми розуміємо, ми маємо в парламенті проблему поправочного спау. З одного боку, ми чуємо гасла, що це накази виборців, а з іншого боку, ми бачимо, як це відбувається.

Тому для того, щоб дійсно запобігти цьому зловживанню правом необхідно чітко визначити підстави для оскарження певних дій в межах цієї процедури.

Але, на мій погляд, коли ми будемо проводити аналогію з судовим оскарженням і взагалі системою інстанційного перегляду, то необхідно визначити, що можуть бути підстави – це порушення норм (як в судовому процесі), норм матеріального права і порушення норм процесуального права. Якщо цією процедурою займалась особа, яка не наділена відповідними повноваженнями – це одна річ. Якщо десь зібрались в лісі і щось вирішили – то інша зовсім річ.

Але ж, я вважаю, що оскаржувати необхідно результати. Якщо ми будемо оскаржувати процедуру, то хтось відкрив вікно, і це також дія в межах процедури, а кожна дія учасника процесу... Ну ми будемо доходити до абсурду.

Я можу проводити паралелі з оскарженням результатів і взагалі всіх актів в межах діяльності податкових органів, коли дії, оскаржуються дії податкового інспектора. Так от ось це реальний приклад: він під час перевірки відкрив вікно – будемо це оскаржувати. І доходило до цього, і в практиці судовій це було. Потім вирішили, що оскаржувати необхідно податкове повідомлення рішення, яке складається за наслідками проведення перевірки і відповідно є результати – ось ми завершили.

Резюмуючи, я вважаю, що оскаржувати необхідно саме результат і як запобіжник визначати перелік, вичерпний перелік підстав для оскарження цього експертного висновку. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую. Наталія Романівна, будь ласка.

ППА Н.Р. Мушу сказати, що остання фраза мені дуже зімпонувала, бо я була за підтримку, щоби оскаржувати результати, і справді мене оці процедурні моменти, щоб не було заблоковано все в суді конкурентами, хвилюють, як воно буде. Але наразі ж ми не маємо по факту, те, що я почула, ні першої, ні другої можливості оскарження, тобто по-любє ми вносимо позитив, тільки дивимося, якого рівня. Тобто якщо б ми зараз написали все-таки результати...

Ну от я з ЗНО насправді провожу паралель: там оскаржується не процедура оцінювання, а як би результати оцінювання, так чи інакше. Те і те, але точно можна результати, як би мене цікавило. Тому, якщо ми насправді напишемо перелік... Бо

те, що я зустрічалася, найбільша проблема: чи експерт приходить добросовісний чи ні, чи він працює на користь видавця, чи він працює на суспільне благо і в підручник попадають, умовно, наукові тези, а не про Київ XIX століття і так далі. Тобто тут ключ до експертів і я би хотіла ще раз щоб ми почули, які у нас гарантії того і як би змін, а про результати. Тому що справді я би тоді пробувала ввести результати і писати, що саме з результатів можна оскаржувати, там не науковість того чи іншого факту, але от цей момент тобто, в принципі. Або і процедуру і результат. Якимось так подумати, щоб скоротити оцю кількість процесів від...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зараз, секундочку. Наталія Романівна, ми говоримо про експертизу підручника, якась група експертів проводить експертизу підручника. І тут питання. Якщо вони пропрацювали, це зайняло якийсь час, умовно, там декілька місяців, вони провели експертизу, все. Видали результати експертизи: цей підручник відповідає науковій новизні, всім іншим моментам, всім вимогам до підручників; цей – не відповідає всьому, але одному, наприклад, чомусь, відповідає значно гірше, тому ми обираємо оцей варіант. По суті, тут позитивний експертний висновок. І в даному випадку буде оскаржуватись саме позитивний експертний висновок. І тут питання оскарження результату. Я не знаю, який вичерпний перелік може бути, чесно, – це непросте питання, і чи може він бути взагалі, бо це є висновок, оскаржується рішення. Наприклад, позитивне рішення оскаржується, що рішення має бути насправді не позитивне, а негативне.

І давайте будемо відверті, ми ж розуміємо, що цілком ймовірний варіант, коли ми знов з нашим колегою Сергієм Валерійовичем, дві конкуруючі фірми, я звісно буду оскаржувати результати, якщо вони будуть його підручнику давати позитивні, і буду казати, що експерти упереджені, що вони не годні, у мене кращі, а давайте незалежних і так далі. Сергій Валерійович буде робити те ж саме – це бізнес. Я бачу, Сергій Валерійович не буде, але ймовірність така насправді є.

Шановні колеги, я знову ж таки, давайте далі. Іван Григорович, будь ласка.

КИРИЛЕНКО І.Г. Ми бачимо проблему. Написали закон і... *(Не чути)* інструментами і механізмами. І тут же собі не довіряємо, і тут же закладений мінус повільної дії: як забюрократизувати так, не важливо, що ти працюєш, важливо, щоб ти мучився. Прибрати цю статтю взагалі, не треба оскаржень.

Ми прописали механізми, інструменти, хто це повинен робити. Все. Які конкуренти? Є зауваження, два тижні терміну виправити зауваження і хай йде в роботу. Бюрократизувати процедуру, яка врегульована? Для чого закон тоді пишеться? Тоді давайте інструкцію просто писати, їх міняти весь час, не влізати тоді в закон.

Бюрократизуємо закон, робимо його недосконалим, потім же будемо напорюватись, вибачте, на ці ж самі граблі, бо у нас, те, що ви говорите, що оскаржувати результати чи процес. Нам важливо "шашечки или ехать"? Шашечки будемо оскаржувати чи поїздки? І пішло, і пішло. І буде те, що є зараз: є гроші і вони не використані, і бачимо, що стоїть все і мучиться.

Краще зробити, може, щось не так буде зроблено, ну зробити треба, пожежі щоб не було. Друзі, ну в воєнний час так не робиться. Прибирати цю взагалі норму – оскарження. Яке оскарження? Два тижні на доопрацювання і пішли працювати. Це як альтернативна думка, вибачте.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, Іван Григорович.

Сергій Валерійович, будь ласка.

КОЛЕБОШИН С.В. Іван Григорович, як завжди, набагато краще сказав те, що я хотів сказати. Давайте будемо чесними, з моєї точки зору, норму про те, що оскаржується процедура – це насправді просто треба хоча б щось сказати, щоб не оскаржувати самі результати. Давайте хоч щось оскаржувати.

Мені здається, що якраз процедуру – це як оскаржувати зараз процедуру проведення нашого комітету. Якщо у нас є кворум, якщо ми там голосуємо, насправді досить так виписано все, ну мені складно зрозуміти, як ми процедуру проведення нашого комітету... Та і взагалі аналогії, вони класний інструмент, особливо педагогічний інструмент, але не завжди працюють, тобто аналогія там з ЗНО чи з податківцями і так далі.

Тому, мені здається, або ми дійсно не заформалізуємо цю історію і підемо по шляху все ж таки Івана Григоровича, або більш такий лагідний варіант, щоб зараз не вбивати якісь поправки, процедуру, бо процедура буде виписана досить чітко. Але ми розуміємо, що процедуру оскаржувати фактично буде неможливо, кількість експертів і їх рівень буде відразу зрозумілим.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Якщо дозволите? Дякую, Сергій Валерійович, що ви це сказали. Я якраз хотів би відрефлексувати на наше засідання комітету. До речі, дуже вдалий приклад, але якраз, який підтверджує власне мою тезу.

Поясню. Якщо в нас, в даному випадку, ми оскаржуємо процедуру прийняття рішення комітету, то єдиний спосіб оскаржити наше рішення – це зафіксувати, що наприклад при його прийнятті не був дотриманий кворум. Це процедурна історія виключно: у нас шість членів замість семи прийняли рішення, що не є більшістю – це є оскарження процедури. І справедливо, тоді будь-яке наше рішення, навіть якщо воно правильне, воно скасовується.

Але якщо ми будемо оскаржувати рішення, а не процедуру, то навіть якщо всі 13 чи 13 наших членів комітету одноголосно проголосують за якийсь рішення, яке потрібно ухвалити, то можна оскаржити суть прийнятого рішення, правильність його прийняття. Ось в чому... Тому я думаю, що цей аргумент якраз в принципі на користь процедури, як на мене, йде, а не на користь результату, тому що результат можна... В тому-то і справа, що результат в принципі можна до абсурду оскаржити, ну як на мене. Тому, якщо правильно прописана процедура, то вона якщо дотримана... Да, вибачте, люди є люди, люди можуть помилятися, але це має йти все в одному.

Колеги, ми також робимо закони, ми їх відстоюємо тут один перед одним, потім відстоюємо в залі, і потім вносимо в них зміни. Це нормальний процес. Ми теж люди по суті. Але ми хочемо запустити хоча б процес, хоч якось запустити для початку. Якщо такого закону не існувало, існувала проблема, ми хочемо її вирішити, ми його запускаємо, а потім дивимось, як воно працює і робимо косметичні поправки. (Вибачте.) Олександр Анатолійович.

ЛУКАШЕВ О.А. Друзі, ну, діалектика взаємозв'язку процедури і результатів така, що якщо ми будемо оскаржувати результати, то підставою буде порушення процедури, як визначений законом порядок вчинення відповідними суб'єктами належних дій. То інакше не можна буде.

То вибачте, ви пам'ятаєте практику, коли можна було оскаржувати ухвалу про відкриття провадження? Ну апеляції були завалені цим спамом, а потім вирішили, що відкриття – оскаржувати цю ухвалу неможливо і все, і вирішили раз і назавжди.

Тому, я чесно кажучи, не розумію до кінця. Тобто, якщо ми будемо оскаржувати процедуру, ну давайте так, по процедурних діях. Ви починаєте, що я оголошую, відкриваю засідання комітету, а я оскаржую, ні, на якій підставі ви відкрили... І ми далі ходимо по колу. Да, це така крайня ситуація. Але, вибачте, ми ж бачимо, що у нас відбувається кругом постійно.

Тому не можна розірвати. Я єдине, єдине, наголошую на чому? Щоб ми, оскаржуючи процедуру не прийшли до того, що ми унеможливуємо взагалі ухвалення рішення остаточно. Тобто ми блокуємо появу експертного висновку, який є спільною метою і єдиною метою взагалі. Тобто давайте будемо мінімізувати можливість за рахунок процедурних цих оскаржень унеможливити прийняття рішення. Ось моя логіка.

ГОЛОВУЮЧИЙ. І це логічно, Олександр Анатолійович...

ЛУКАШЕВ О.А. Я за результат, оскарження результатів.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Тут мова йде про те, що порядок здійснення експертизи повинен передбачати можливість оскарження в принципі. Але порядок розробляється не нами, порядок розробляється виконавчою владою. І нехай вони розробляють порядок, який буде...

Тут ми закладаємо можливість, щоб було, перше, можливість оскарження і відповідно можливість повторного проведення експертизи – це ми даємо можливість закону. Я тут згоден з тезою Івана Григоровича, що якщо ми зараз підемо в деталі, з яких причин або з яких підстав можна оскаржувати, то ми справді дійдемо до того, що ми цей порядок напишемо в законі, а не виконавча влада.

Мені здається, що трішки не наша робота. Наша робота закласти можливість таких механізмів і далі нехай розробляють порядок.

Пані Олена, будь ласка.

ДУБОВИК О.А. Дякую. Дякую, колеги, за вашу думку.

Ви бачите, наскільки спірне питання, і тому ми хотіли його винести на засідання комітету. І, власне, погоджуюсь, Іван Григорович, з вами, що для того, щоб робота йшла, треба спрощувати механізми. Погоджуюсь з паном Олександром, що, якщо ми підемо в процедурні моменти, ми не дійдемо до результатів.

Сергій Віталійович, я так само погоджуюсь з вами, що нам треба поставити запобіжники на те, щоб проходити ці етапи. Але, напевно, ви в кінці сказали, як на мою думку, те, що мені більше всього імпонує, що це не є наше питання і ми можемо тоді зовсім його знімати, а для того, центральний орган виконавчої влади має прописати це як положення.

У мене єдине питання такого юридичного складу. Чи ми не порушуємо права саме видавництва, яке має право подати, на те, щоб вони мали право оскаржувати? Тобто, щоб це не було чисто в юридичній площині. І тоді стоїть питання, чи потрібна нам ця правка взагалі-то? Дякую. І хто може на це відповісти?

_____. Сергій Віталійович, ви мене переконали. Мені здається, що це буде оптимальний варіант: подивитися, як воно буде працювати.

ЛУКАШЕВ О.А. Друзі, давайте не забувати, що відповідно до Конституції предметом судового розгляду можуть бути будь-які правовідносини, в тому числі правовідносини, що виникають у відповідній царині. Тому що ми заборонимо, ми заборонимо оскаржувати? Ні.

_____. Я б лишила таке...

_____. Дозвольте, шановні колеги, два коментарі.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, будь ласка.

_____. Дякую вам. Я просто хочу вам навести конкретно приклад, і колеги з ІМЗО, ми нещодавно зустрічалися, якраз зверну також на це увагу.

У нас, наприклад, проходить експертиза, гендерна експертиза певних підручників. І у нас на руках були експертні висновки по одному з проєктів підручників, де були зауваження і наприкінці було написано "рекомендовано", в другому експертному висновку не було жодного зауваження і був висновок "не рекомендовано". Тобто ми взагалі не розуміємо, чому ті чи інші експерти прийняли таке рішення. Хоча, насправді, якщо керуватися звичайно логікою, напевно, той підручник, до якого у декого були якраз претензії, не повинен був мати слово "рекомендовано" як заключне у висновку. Це перше.

Друге. Коли ми говоримо про оскарження, то ми ж говоримо про те, що саме видавництва, вони самі зацікавлені в тому, щоб якщо є якісь проблеми, їх швидко

виправити. І зацікавлені в тому, щоб експертний висновок містив конкретні пропозиції і зауваження для того, щоб можна було оперативно виправити ті чи інші моменти. Але, я не знаю, і можливо, інші колеги мене поправлять, але жодного разу не піднімалося питання оскарження висновків експертів як інструмент для того, щоб як антиконкурентний або інструмент для конкурентної боротьби. Тому, мені здається, що навіть сама процедура оскарження може передбачати, що оскаржувати може тільки той, хто безпосередньо є розробником, тобто видавництво тільки саме має право оскаржувати, ніхто інший, третя сторона не може. Хоча, знову ж таки, я погоджуюсь, що ніхто не має права обмежити, але тим не менш.

І третє, що я хотіла сказати, що в Суді з прав людини європейському половина справ від України, які стосуються нашої держави, вони якраз стосуються оскарження процедурних моментів. Але це не означає, що насправді ми ним повинні в даному випадку, напевно, можливо, якраз дати можливість, як оскарження процедури, так і результатів. Хоча, на наше переконання, ми бачимо, наскільки доволі часто неякісні експертні висновки, то ми би хотіли би все ж таки наголосити на необхідності оскарження результатів.

Бо те, наскільки вони суб'єктивні доволі часто, от як я вам давала приклад з гендерною конкретною експертизою. От саме тому ми і хотіли би, щоб було записано в законі можливості оскарження результатів. Процедура процедурою, можна дотримуватись її до останньої крапки, а от щодо результатів, тут у нас виникають якраз і проблеми, особливо їх суб'єктивності чи об'єктивності. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, пані Вікторія. Давайте послухаємо Інститут модернізації змісту освіти, от мені цікава думка пані Олени Дубовик.

ДУБОВИК О.А. Дякую, Сергію Віталійовичу. Ті приклади, які зараз наводила пані Вікторія і обґрунтування, так, ми це обговорювали на минулому тижні, коли зустрічалися. Але ж всі ці зауваження, які експерти з антидискримінаційної експертизи пропонували, вони ж..., те, що я зачитувала. Автор, якщо не погоджується, погоджується, він же все це може аргументувати, і що дана експертиза з антидискримінаційної не дала висновок, що підручник треба відхилити.

Якщо є зауваження, а на жаль, і з цього питання є зауваження до підручника, особливо, що стосується гендерної рівності, вони враховуються видавництвами і вони, зазвичай, все виправляють. Питань таких, що вони от з цих питань експертизи

з чимось не погоджувалися і оскаржували, це не було, все доопрацьовується, все враховується. Тобто автор... завжди видавництво має можливість висловити свою думку щодо зауважень, які висловив, написав експерт. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

ВОРОНОВ В.А. Можна прокоментувати?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, пане, Володимире, будь ласка. Доброго дня вам.

ВОРОНОВ В.А. Доброго дня. У мене є сумніви стосовно процедури якого плану. На відміну від засідань комітету і засідань вчених рад у нас не передбачено ніде, що ця процедура є повністю відкритою, що вона транслюється в онлайн і так далі. І тому у мене є великі сумніви в тому, що в принципі процедурні порушення, якщо вони будуть виникати, можна оскаржувати, бо просто вони будуть невідомі.

З іншого боку, друга пропозиція – оскарження результатів експертизи. Я тут погоджуюсь з пані Оленою Дубовик про те, що це частина внутрішньої процедури експертизи, тобто експерти надають висновки, автор може погодитись, не погодитись. Тобто це все до прийняття рішення.

Тому я би пропонував або оскарження саме рішення. І, до речі, це знімає певні ризики, які є. Тому що рішення є про надання грифу, можна користуватись, а процедура може при цьому відбуватись перегляду чи повторної експертизи.

Або інший варіант – це просто зняти цю правку і зараз нічого тут не писати, а дійсно нехай тоді міністерство у своєму порядку вже оці деталі розглядає.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ну, що, колеги, все ж таки, соломонове рішення, Івана Григоровича, мудре, і, як завжди нам є чому повчитись. Тому, так, Іван Григорович, будь ласка.

КИРИЛЕНКО І.Г. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. І оскарження.

КИРИЛЕНКО І.Г. *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дивіться, от щодо формулювання першого читання. Формулювання першого читання наступне: порядок здійснення експертизи визначає центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Шановні колеги, в даному випадку є пропозиція насправді ...*(Не чути)* Іван Григорович. Рішення буде колективне, звісно.

А пропозиція Івана Григоровича залишити насправді в редакції першого читання, яке звучить наступним чином. Порядок здійснення експертизи визначає центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки.

І у всіх завжди буде можливість оскаржити будь-яке рішення в суді. Ми всі це знаємо, це норма для всіх і нікому не забороняє це робити.

Шановні колеги, які з нами дистанційно, немає заперечень, якщо ми все ж таки приберемо взагалі ці правки і залишимо в редакції першого читання?

Да, пані Наталія.

ППА Н.Р. Мені, чесно кажучи, все-таки не імponує. Я би вже на компромісному зійшлась би – на оскарженні процедури. Тому що я говорю з позиції авторів, з якими я спілкувалася, кількома, і з позиції батьків і учнів, які, якщо бачать, що в підручнику, який в XIX столітті і сода яка лікує рак, то, в принципі, їм не дуже зрозуміло, що вони мають робити, і якщо вони мають судитися, які аргументи вони повинні мати. Треба мати дуже великий досвід доброго адвоката, з яким ти можеш піти в суд, який придумає, як навести аргументи, написати позовну заяву, щоб це... А коли б це було прописано, на основі чого ти можеш судитися, то це було б зрозуміліше. І ми би побачили насправді процес.

_____ . *(Не чути)*

ГОЛОВУЮЧИЙ. Знаєте, пані Наталія, я не думаю, що в даному випадку оскарження, от про ті випадки, про які ви говорите, ми всі про них знаємо. Якщо вже підручник надрукований і розвезений в усі школи, і там знайшлася сода як засіб лікування раку, то, шановні колеги, ми ж розуміємо всю абсурдність цього твердження. Разом з тим, ну насправді вже пізно кудись звертатися, бо підручник надрукований, історія вже пройшла...

ППА Н.Р. Важливо, щоб наступна...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Єдина історія – виправляти та заклеювати те, що є, або вилучати партію підручників, друкувати нову. Ну я не думаю, що це якимось чином вплине.

У даному випадку, якщо ми... Правильно говорить Іван Григорович, ми перевантажуємо часто закони і у даному випадку, мені здається, що це теж буде перевантаження.

Центральний орган виконавчої влади, у даному випадку Міністерство освіти і науки, може в порядку здійснення експертизи прописати все, що завгодно: оскарження результатів, оскарження процедури, оскарження оскарження та всього іншого. Тому в даному випадку давайте, може, не будемо все ж таки закон перевантажувати.

Я би пропонував би залишити в редакції першого читання, якщо вже на те пішло, а потім, якщо буде потрібно... У нас все ще є час. Він до зали не дійде найближчі два тижні, у нас все ще є час в робочому порядку спробувати знайти інші формулювання. Олександр Анатолійович.

ЛУКАШЕВ О.А. Хотів з іншого мотиву сказати. Але ж те, що ви зараз, на чому завершили, Сергій Віталійович. Тобто яке ми будемо зараз рішення приймати? Ми відтермінуємо вироблення позиції стосовно цього? Оскільки у нас дискусія між процедурою та результатами, вона, завдяки мудрості Івана Григоровича, вона прийшла до того, що питання зняли. А що буде? А цю процедуру буде підзаконним нормативним актом визначати міністерство, да. Тобто ми зараз, не знаходячи єдиної думки, не дійшовши до неї, ми все відправляємо на МОН, і замість законодавця це будуть робити чиновники МОН. Я вважаю, друзі, я вважаю, що нам необхідно визначитись саме з тим, (дійсно, 124 стаття Конституції) що юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір. Але ж мова йде про підручники, мова йде про прив'язку до навчального року. Ми ж не можемо роками знаходитися в процедурі оскарження, в судовій процедурі, в адміністративній, в будь-якій іншій. Тому зняти це питання зараз, як наш аксакал радить, то не зовсім воно так виходить, що будуть визначати якісь чудові хлопці з проспекту Перемоги. Я думаю, давайте ми будемо визначатись. Я свою позицію сформулював. Оскаржувати результати, а підставою оскарження може бути порушення процедури. Сергій Віталійович, я вважаю, що тут і політична, і міжфракційна, і єдина позиція – все ж взаємопов'язано. Порушив процедуру – все, скасували результат. Ну, так? Так. Але ж що оскаржується? Результат. А підставою є певна правова аномалія – відхилення від встановленої процедури, і це відхилення є правопорушенням процесуальним.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Правильно, тому оскарження процедури приводить до повторного проведення експертизи. Порухення процедури, правильно?

ЛУКАШЕВ О.А. Так, ну, так, але ми скасовуємо результат, враховуючи наявне порушення.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Правильно. Якщо порушена процедура, то й результат не можна встановити, бо він був з порушенням процедури. І результату немає, відповідно є повторна експертиза. Логічно?

ЛУКАШЕВ О.А. Давайте тоді...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Якщо ми порушили процедуру на комітеті, проголосували, замість більшості, всіх, проголосували шістьма депутатами, рішення все одно скасовується автоматично, бо було порушення процедури. Все правильно.

ЛУКАШЕВ О.А. Скасовується. Але оскаржувати ми що будемо?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Але ж оскаржуємо ми не результат, не прийняте рішення оскаржуємо, а оскаржуємо порядок прийняття рішення.

ЛУКАШЕВ О.А. Ні, ми тоді будемо оскаржувати...

Знаєте, друзі, ми зараз взагалі перейшли від аналогії права, від аналогії закону до аналогії життя. Ми всі ось на такому рівні маємо провести паралелі певні, оскільки в нас нема там... Мої приклади з податковими перевітками і ППР – це все зовсім інша царина.

Тому тут необхідно визначити дійсно таку процедуру – це наше завдання як законодавців. Давайте тоді ще раз попрацюємо, зберемо підкомітет, подискутуємо в цьому плані. Оскільки навіть теоретичної такої викладки жорсткої і безальтернативної, недискусійної ми не знайдемо. Але ж на моє переконання, я вже вкотре говорю, да, оскаржуючи результат, ми будемо, звертаючись до відповідного органу, який наділений юрисдикцією відповідною, ми будемо вказувати, що ось є певні порушення. Або суб'єкт, якщо провів, я не знаю, пан Чижевський провів комітет замість Бабака, або ми інші процедурні порушення допустили, тоді буде, якщо ми вже навели приклад з комітетом. Ми будемо оскаржувати не рішення

комітету, а взагалі постановку вами, Сергій Віталійович, винесення вами питання на голосування. Це ж буде позбавлено взагалі здорового глузду. Тому, друзі, або...

А так відійти від цього, зняти питання, нехай не болить голова, не буде..., а тоді ж оскарження буде. Суб'єкти мають право, якщо будуть порушені їх права та законні інтереси, суб'єкт має право звернутись до суду, він буде звертатись до суду.

КИРИЛЕНКО І.Г. Сергій Віталійович, маленька репліка. *(Не чути)*

Ось автори, Академія наук, ось експерти, ось міністерство, яке на виході. Чотири чи п'ять ступенів це все проходить, людей, які реально дивляться і читають це все. На вершині стоїть центральний орган виконавчої влади. Ми приходимо... *(Не чути)* центральний орган виконавчої влади – постійно функціонуючи орган, який несе за це відповідальність, ми його підміняємо. Деталізуючи це все, ми його підміняємо і потім перекладаємо відповідальність на себе, що це ми таку норму написали. Все передбачити неможливо. Чим більше будемо деталізувати, тим більше будемо собі... *(Не чути)* Закон дає концепт. Концепт можна розшифрувати до механізми до інструментів, але вдаватися до деталей... Є ще органи, яким ми делегуємо цю роботу. Хто приймає рішення? Приймає Верховна Рада закон, Президент приймає указ, уряд приймає постанови, Міністерства приймають накази, які реєструються в Мін'юсті і мають ...*(Не чути)*, бо вони обов'язкові до виконання, якщо зареєстровані в Мін'юсті.

Міняти отут по цій всій вертикалі, тут міняти і деталізувати... Законодавець дає напрямок, в кращому випадку, дає ще й інструменти і механізми. Ну деталі ж всі – це інструкції. Ми перезавантажуємо, ми перевантажуємо законодавчий орган. Я ж кажу, ми сидимо, у нас нема ні підручників, але ми передбачаємо, що хтось соду напише, хтось ще щось напише. Ну цілий сонм тих, хто це все почитає.

Бо ви бачите, по-перше, ми, скажемо так, привернути увагу до цієї теми, вона стала резонансною, я думаю, сода не повториться, бо до цього взагалі ніхто цим не займався. А зараз ми це питання ставимо більш резонансно, більш активно, більш ставимо його, скажімо так, рельєфно, що так, що ця проблема є і цю проблему давайте розподілимо по всій... На закон завжди пишеться постанова уряду, постанова уряду передбачає наказ міністерства. Автономія... Знаєте, ми потихеньку оцими всіма речами, якщо так вже подивитися системно на все, ми за автономію тільки говоримо. Але порівняти автономію тих вузів, які ходять в топ світовий, і

порівняти автономію нашу – це ж зовсім різні автономії. Ну я далі не буду заглиблюватися в тему. Чим більше будемо деталізувати, тим більше собі робимо, бюрократизуємо те, що не треба бюрократизувати. Процес він настільки стрімкий... Друзі, країна в якій розробка проектно-кошторисної документації триває довше, ніж саме будівництво, приречена на провал. Розумієте? Технології міняються за півроку, а у нас проектно-кошторисна документація видається за рік. Уже технології помінялися, у нас уже ..., вже не це треба, вже оце треба, а ми іще щось бюрократичне... Все, приїхали. Давайте трохи динамізуємо наше життя, бо меж досконалості немає.

ЛУКАШЕВ О.А. З вашого дозволу, Іван Григорович, продовжуючи вашу дуже слушну думку. Два слова буквально, друзі. Якщо ми вказуємо результат експертизи, то це, на мій погляд, певна реалізація принципу правової визначеності. Якщо ми говоримо про оскарження процедури, то процедура, вона передбачає взагалі весь комплекс дій необмежений, необмежений просто.

Ось зараз Сергій Віталійович стукав олівцем і відволікав увагу народного депутата. І я буду вважати це зловживанням. Так же? І він таким чином взагалі паралізував роботу комітету. Ну ми дійдемо, друзі, до ідіотизму дійдем. А єдине, якщо ми визначимо результати, все, нічого окрім результатів ми не будемо оскаржувати. Дякую.

_____. А можна невеличке запитання до пані Дубовик, якщо вона ще є. Уявимо собі, що ми проголосували зараз, що от результати оскаржуємо. Як має виглядати ця процедура з точки зору от ІМЗО? Тобто, хто будуть ті люди, які будуть приймати рішення, що ті люди надали гриф невірний?

ДУБОВИК О.А. Дякую за запитання. Саме таке питання я ставила на робочій групі, коли останній раз ми це обговорювали. Відповіді від людей, які пропонували внести саме таку правку, ми не змогли почути. Тому що я пояснювала, якщо комісія приймала рішення на підставі експертних висновків, які зробили члени експертної комісії, то комісія обговорювала ці експертні висновки, і слухала цих експертів, і вони доповідали, що вони побачили в цьому підручнику, яких висновків вони дійшли. Якщо засідання комісії відбувається офлайн, то обов'язково на ці засідання представляються паперові примірники цих підручників. І всі члени комісії мають

можливість переглянути ті підручники, за відповідне рішення щодо яких вони будуть приймати рішення. Тому вони всі приймають рішення на підставі, наприклад, двох експертних висновків, але всі разом, колегіальне.

Тому, щоб вони ще раз розглядали і приймали рішення всупереч тому, яке вони зробили перший раз, це буде ну неправильно. Зробити, ну наприклад, при експертних комісіях апеляційну комісію. Теоретично можна було б, але створювати апеляційну комісію необхідно в якійсь кількості людей, яких ну реально 7, 9, 11, можна, створимо.

У нас на сьогоднішній день наказом міністерства утворено 31 експертна комісія. Хто сказав, що якщо, наприклад, буде оскаржуватися експертний висновок підручника з географії, що в складі цієї апеляційної комісії буде фахівець з географії? Ймовірність є, але необов'язково. Навіть, якщо він буде, він буде один. Чи візьме він на себе таку відповідальність, щоб рішення експертної комісії цілої, в якій десь 15, 19 осіб? Сказати, що комісія була неправа, а він один єдиний правий – я теж не можу такого, скажемо так, сказати чітко, що він на себе візьме таку відповідальність. А якщо взагалі фахівця з географії не буде, то як комісія буде приймати рішення? То отут питання дуже-дуже складне щодо оскарження, хто буде розглядати ці оскарження щодо саме змісту експертних висновків?

_____. Ну от я про це, що буде потім оскарження на оскарження, і будуть плодитися, плодитися, плодитися. Тобто процедура...

ДУБОВИК О.А. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дивіться, тобто процедура, якщо я правильно розумію, така. Є експертна комісія. Підручники, які подаються на конкурс отримують декілька експертних висновків. Правда?

ДУБОВИК О.А. Так. Мінімум два.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Мінімум два. І ці два експертні висновки разом з примірником підручника подаються в експертну комісію, експертна комісія дивиться сам підручник, дивиться експертні висновки і приймає рішення.

ДУБОВИК О.А. Експерти ще й доповідають.

ГОЛОВУЮЧИЙ. А, експерти ще й доповідають. Добре. А скажіть, автори присутні на засіданні експертної комісії?

ДУБОВИК О.А. Такої практики немає. Але, якщо автори звертаються, наприклад, звернуться, то комісія може прийняти рішення, що вони можуть, скажемо, запросити на своє засідання. Це не заборонено порядком.

ГОЛОВУЮЧИЙ. О'кей. Тоді у мене виникає питання цілком логічне до цієї правки, запропонованої Красовим. А власне, що пропонується оскаржувати – результати або, скажімо, процедури чого: експертних висновків чи рішення експертної комісії? Ні, це не одне і те саме, бо є підручник, є автор, наприклад. Він подає підручник на конкурс. Є два, наприклад, експертні висновки: один ваш, один, наприклад, мій. І є вся експертна комісія, зовсім інші люди, до яких приходять два експертні висновки на цей підручник. Сам підручник лягає їм на стіл, ми як експерти приходимо доповідати свої два експертні висновки, а комісія приймає рішення. При чому, наскільки я розумію, комісія, в принципі, може прийняти рішення не таке, як написано в експертних висновках, якщо прийме таке рішення, якщо вона побачить, що вони упереджені або експерти не підготовлені, або... і так далі, і так далі. Якщо на цю процедуру ще й запросять, наприклад, автора, то, власне, спір між ними буде на комісії і комісія прийме рішення. Тому, в принципі, для мене зараз не зовсім зрозуміло, що пропонується оскаржувати в правці: чи експертний висновок, чи рішення експертної комісії. Бо рішення експертної комісії, якщо ви кажете, що у вас 41 експертна комісія, я не дуже розумію, скільки має бути апеляційних комісій. Ми ж розуміємо, або відповідно 41 – по галузях, або це буде одна, в якій буде солянка всього, яка, в принципі, питання в тому, чи може вона взагалі прийняти якийсь виважене рішення. То тут є питання. Я би в даному випадку, якщо чесно, я розумію, що є... Просто цей порядок має бути прописаний якраз МОН. Я так розумію, що проблеми оці, які зараз пропонуються – вставити можливість вирішення цією правкою, можуть бути вирішені на рівні порядку, розробленого МОН. Чесно. Що там буде оскаржуватись – одне, інше? Звісно, що в будь-якому разі оскаржується результат. Але через процедуру чи по суті? Оце величезне питання. От до чого тут наша дискусія, яка як Олександр Анатолійович каже, вона більше має життєвий характер ніж цивільно-правовий.

КИРИЛЕНКО І.Г. По більшості коштів, які ми голосуємо в бюджеті, порядок використання затверджує уряд з подачі міністерства, порядок використання. Ми не можемо в бюджеті все прописати. Хотілось би, щоб там нічого не було вкрадено, щоб так було далі, тоді це ж буде не бюджет. Тоді це буде... Розумієте, так?

Тут те ж саме – не бюрократизувати зайвий раз. Міністерство розробляє порядок, порядок, хто буде: фахівці, Академія наук, всі, експертне середовище ж буде до цього порядку залучене, які вже цим займалися. Тих 8 депутатів, ми розумніші за них усіх? Та ні, ні в якому разі. Я на себе таку відповідальність, що я розумніший, не візьму.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Що, колеги, які пропозиції? *(Шум у залі)* Давайте послухаємо наших колег, які ще сьогодні не говорили.

БОЖИНСЬКИЙ В.С. Шановні колеги, якщо дозволите... Божинський Володимир.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, будь ласка.

БОЖИНСЬКИЙ В.С. Божинський Володимир Святославович, виконую обов'язки генерального директора дошкільної, шкільної, позашкільної та інклюзивної освіти.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Ми вже знаємо, ми вже знайомі з вами, так, принаймні пару років.

БОЖИНСЬКИЙ В.С. Да, просто... Да, давно, скажемо так, ми працювали на адміністративній роботі. Але менше з тим, нормопроекування і нормативно-правові акти, власне, оцей порядок, про який ми зараз говоримо, – це буде і є, і буде зона відповідальності директорату, який я зараз очолюю.

Що я вам можу сказати як нормопроекувальник? От якщо закон визначає зміст нормативно-правової діяльності центрального органу виконавчої влади. То єсть що він як суб'єкт нормопроекування має записати у своєму порядку? О'кей, ми можемо написати туди багато чого і, в принципі, ми виписуємо ці процедури доволі деталізовано, але це зона нашої відповідальності.

Я цілком підтримую Івана Григоровича, що цю норму треба звідси знімати, вона створює більше проблем, ніж вирішує. І от дивіться, якщо беремо кейс. О'кей, ми на рівні нормативного регулювання міністерства, наказ про затвердження порядку присвоєння грифа, і там випикуємо процедуру оскарження висновку експерта, його суб'єктивної думки. Результатом цього оскарження буде висновок іншого експерта, його суб'єктивної думки, а потім іншого експерта, іншої суб'єктивної думки. І так експерт на експерта, і нам все це прийдеться якось змалювати красиво на папері. Ви ж розумієте, що це рівень наказу міністерства, це не закон. І процедура оскарження у подібних речах, на рівні регулювання нормативно-правових актів рівня міністерства, класично у нормо-проектувальній техніці зводиться до процедурних питань. Тому коли йшло питання, чи взагалі щось вписувати про те, що ми щось оскаржуємо, ми могли зійтися на компромісах в тому, що це оскарження процедури, тому що так чи інакше це цілком можливо реалізувати. Щодо оскарження результату, це фактично неможливо.

А потім моделюємо іншу ситуацію. Оскаржили результат, висновок експерта на висновок експерта, комісія експертів. І будемо оскаржувати до тих пір, поки ми, скажімо так, хтось не прийде до того результату, який треба, а потім інша сторона оскаржиться в суді. І по ітогам процедура отримання забезпечення підручниками просто зірвана, скажемо так. І на сьогоднішній день рішення Міністерства освіти і науки, наказ Міністерства освіти і науки, рішення комісії, яка має певні владні повноваження в даному конкретному випадку приймати рішення, всі їх можна оскаржити в суді. І цього рівня регулювання, рівня оскарження зазвичай цілком достатньо для того, щоб вирішувати подібні питання.

Якщо ми створимо ще одну процедуру оскарження, то навіть в судовому засіданні може вийти ситуація: а ви використали процедуру оскарження, яка була прописана в підзаконному акті, яка затягнулася до невідомого часу, а потім заблоковано судовим рішенням? Тому я абсолютно підтримую тезу про те, що не треба бюрократизувати закон зайвим рівнем деталізації. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую, шановні колеги. Давайте все ж таки зробимо наступним чином. Є пропозиція така, я поставлю на голосування взагалі відхилення цієї правки для того, щоб ми повернулися до версії першого читання, це пропозиція Івана Григоровича по суті, формально це буде рішення комітету.

Але давайте домовимося, що ми даємо один одному... В будь-якому разі він найближчі днів 10 точно чи 12 не потрапить в парламент, а потрапить, можливо, через тиждень на пленарний. Давайте ми візьмемо цей час, якщо збереться робоча група або ще раз поговорять стейкхолдери між собою і знайдуть рішення цього питання, як би ми його могли описати так, щоб ми не дали в штангу ні при тому, ні при тому рішенні. Я боюся, що ми зараз, приймаючи більш чітке рішення по одному з питань, можемо зробити помилку так чи інакше. Для того, щоб цього не робити, якщо рішення не виважене, є пропозиція повернутися до першого читання, але в разі, якщо нас протягом 10, 12, 14 днів рішення викристалізується, то ми його внесемо, обговоримо на комітеті, і знімемо з розгляду, навіть якщо він буде стояти в порядку денному, повернемося до розгляду цього законопроекту.

Друзі, немає заперечень? Це означає, що правка буде відхилена і залишиться діюча норма: порядок здійснення експертизи визначає центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки (крапка).

Хто – за, прошу проголосувати за це рішення, шановні колеги. 8 – за. Хто – утримався? Хто – проти? 1 – утримався. 1 – проти. Дякую, колеги.

Якщо що, ми повернемося до цього питання.

Наступне. Ми не завершили. Що у нас ще залишилось, колеги? Ні-ні, по цьому закону.

ЛУКАШЕВ О.А. 26 правка.

ГОЛОВУЮЧИЙ. 26? Що там за правка?

КОЛЕБОШИН С.В. Так, колеги, про що йдеться, в чому претензія, чи в чому теза, Олександр Анатолійович?

ЛУКАШЕВ О.А. *(Не чути)*

КОЛЕБОШИН С.В. Навчальна література. Тобто рекомендована наступна редакція: навчальна література, що видається (повторно видається) за кошти держбюджету для використання в освітньому процесі у дошкільній та повній загальній середній освіті, відбирається за конкурсом на основі вибору закладів освіти, здійсненого педагогічними працівниками цих закладів освіти у порядку,

визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, має пройти апробацію у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

_____. (Не чути)

КОЛЕБОШИН С.В. Де? Цього формулювання немає. Тут просто йде... (Шум у залі) У правці так, але на підкомітеті ми погодили саме ту редакцію, яку я тільки що зачитав. (Шум у залі) Врахована редакційно. Бо крім цієї мікрофрази, словосполучення, все інше фактично враховано.

_____. (Не чути)

КОЛЕБОШИН С.В. Тут взагалі не йдеться просто в даній редакції про слова "експертизи, що здійснюється за кошти держбюджету". Тут вибір закладу освіти здійснено працівниками у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади. Все. Ну і далі: має пройти апробацію. Тут слова "експертизи" нема в останній версії.

_____. (Не чути)

КОЛЕБОШИН С.В. Прибрали "позитивні висновки експертиз, що здійснюються за кошти держбюджету". Все, все інше залишається.

_____. (Не чути)

ПША Н.Р. Ми не упустили. Тут є просто: порядком, визначеним... І цей порядок визначає центральний орган, тобто МОН, і він говорить, за чиї гроші буде це, і відповідно це виходить, що за державні гроші.

_____. (Не чути)

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте про це зараз.

Пані Дубовик, чим регламентовано зараз фінансування експертизи?

ДУБОВИК О.А. Фінансування експертизи... Дякую. На сьогоднішній день фінансується тим заявником, який подав підручник для одержання експертних висновків і надання відповідного грифу, тобто видавництвом. Коли обговорювалось на засіданні робочої групи це питання, була безпосередньо подавач цієї пропозиції Інна Романівна Совсун, і ми тоді про це говорили.

Справа в тому, що якщо видавництво проплачує експертизу під час процедури надання грифу, потім даний підручник проходить конкурсний відбір і включається в перелік підручників, які видаються за кошти державного бюджету, то дане видавництво приходить на засідання тендерного комітету в нашому інституті, бо на нас покладено і видання підручників і в калькуляціях вони, ці кошти, які були витрачені на проведення експертизи, закладають. Тобто держава ці гроші за проведення експертизи потім повертає. Якщо ж підручник пройшов експертизу і не був вибраний в достатній кількості і не потрапив до переліку, що будуть фінансуватись за кошти державного бюджету, його видання, то чому держава має платити за експертизу цього підручника? Держава його не замовляє. Який сенс державі проплачувати експертизу цього...? Тому ця поправка була обговорена...

_____ . *(Не чути)*

КОЛЕБОШИН С.В. У нас, коли ми обговорювали цю поправку, в нас більше дискусії навіть було на рахунок вибору здійснення педпрацівниками чи закладами освіти. І тут ми дійшли теж згоди. А тут, здається, всі були згодні з тим, що... Ну, зараз от просто я графоман, прийду і буду витрачати державні кошти на експертизу. Ну тут така логіка. Дякую.

І одне ще додаткове мікрозапитання. Це теж до представників Інституту модернізації змісту освіти. Голова комітету просив уточнити, чому ми поставили термін початок 24-го, а не 23-го? Просто нагадайте. Бо я пам'ятаю цю дискусію в нас на підкомітеті і всі дійшли згоди. Здається, це взагалі була моя пропозиція тоді. Але чому 24-й, а не 23-й?

ДУБОВИК О.А. Стосовно апробацій. Справа в тому, що у нас на сьогоднішній день нема часу для здійснення цієї апробації. Для того, щоб підручник пройшов апробацію у закладі освіти, це треба мінімум навчальний рік. Після того необхідно ці зауваження узагальнити, передати авторам, вони мають доопрацювати, подати новий підручник доопрацьований. Його треба переглянути і надрукувати. Це в сумі ще один навчальний рік. Тобто на проведення апробації необхідно два навчальних роки, на 5-й, на 6-й клас на сьогоднішній день ми це здійснити не можемо. 5-й клас буде друкуватися у 2022 році, 6-й клас – у 2023 році. Можливо, ц стане можливим лише з 2024 року для підручників 7 класу. От приблизно така логіка.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Дякую.

Я теж це пам'ятаю, ми погодили, просто я хотів, щоб це пролунало, щоб воно було в протоколі потім теж нашого засідання.

Колеги, у нас всього 37 поправок. Чи є бажаючі ще виступити по тій чи іншій поправці? Немає.

Тоді, колеги, я пропоную дочекатися голову комітету, оскільки у нас трішки шкутильгає кворум зараз. Кворум є, але ж не знаю... Давайте тоді, іде Сергій Віталійович. Сергій Віталійович, ми всі поправки пройшли, там все нормально з 2024 роком.

ГОЛОВУЮЧИЙ. А що з 2026-м?

КОЛЕБОШИН С.В. 2026-й це поправка, в якій йдеться про те, що "експертизи за кошти державного бюджету" – чи ми це прибираємо, оскільки це в порядку встановлено. Логіка інституту, з якою погодилася більшість членів комітету і робочої групи щодо того, що експертизу оплачують саме видавці, оскільки не виключена ситуація, коли 100 колективів прийдуть, один виграє, а 99 за кошти держбюджету якимсь графоманам держава буде оплачувати їхню роботу.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Зрозуміло. За пропозицією Олександра Анатолійовича ставимо на голосування 26-у. Я так розумію, ви хочете поставити на підтвердження, да? Да. Ставимо на підтвердження в редакції комітету і в редакції робочої групи.

Хто – за, прошу проголосувати. Хто – проти? Утримався?

Олександр Анатолійович утримався. Всі інші – за. Рішення прийнято.

Шановні колеги, якщо немає заперечень по інших правках, то тоді ставлю на голосування з урахуванням голосувань, які ми вже сьогодні провели по цій таблиці, затвердження таблиці правок до проекту закону 5465 до другого читання і рекомендацію Верховній Раді прийняти його в цілому.

Хто – за, прошу голосувати. Хто – утримався? Олександр Анатолійович. Всі інші – за. Шановні колеги, рішення прийнято. Всім дякую.

Переходимо до наступного питання, пункт третій про затвердження кандидатур на здобуття щорічної Премії Верховної Ради України педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти. Сергій Валерійович, будь ласка.

КОЛЕБОШИН С.В. Дякую, я не буду довго, я хвилин 40-45 максимум.

Колеги, насправді, ми цю процедуру проходили і в минулому і в позаминулому році. Ми маємо затвердити пропозиції, які нам прийшли від обласних рад та міської ради міста Києва щодо Премії Верховної Ради педпрацівникам закладів. Я нагадаю, що ми з вами проголосували, по-перше, про те, що ця грошова допомога збільшена до 60 прожиткових мінімумів і зараз це 130 тисяч, і це дуже позитивно. І я запрошую всіх висвітлювати це наше спільне рішення.

По-друге, ми проголосували про збільшення кількості цих персоналій до 54. Але вступить воно в дію вже в 2022 році, тому в цьому році їх все одно буде 30, як було і раніше. Є один невеличкий нюанс, ми отримали рішення всіх обласних рад, окрім однієї. Київська обласна рада, внаслідок абсолютно технічних причин, пов'язаних з тим, що вони не проводили свої засідання досить довго, ще не проголосувала. Але вони будуть проводити засідання Київської обласної ради, сесія у них буде завтра, 18-го, вони завтра це проголосують, бо зрозуміло, що консенсус по кандидатурі там є. І я пропоную зараз проголосувати і затвердити той перелік, який ви всі мали в себе на пошті, з кожної області та міста Київ є. А в п'ятницю провести на 3 хвилини буквально абсолютно технічне і затвердити ще кандидатуру не менш достойної людини з Київської області, яка просто внаслідок технічних причин не потрапила до цього переліку.

Одне зауваження, і це не зауваження навіть, а просто такі нотатки невеличкі мої. Голосують обласні ради і серед 29, які там зараз є в списку, окрім Київської, не має значення, приблизно 14, майже половина – це представники обласних закладів, тобто заклади ПТУ або інтернати, або якісь центри творчості і так далі. Хоча пропорція обласних закладів і просто закладів, міських, місцевих, сільських і так далі набагато, набагато менша обласних. Можна просто поради обласним радам і обласним департаментам більш уважно ставитись до пропозицій, які їм надходять з міст, бо це така от... Хоча це їхнє рішення і тут не будемо зараз сперечатися з ними, бо там теж достойні люди працюють.

Тому така пропозиція, Сергій Віталійович, затвердити цей перелік і зібратися ще технічно в п'ятницю, щоб додати туди одну людину. Доповідачем – Сергія Віталійовича Бабака. Дякую.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Чому, давайте вже тоді вас доповідачем поставимо.

КОЛЕБОШИН С.В. Давайте вас.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте вас.

КОЛЕБОШИН С.В. Дякую за довіру.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да. Є пропозиція Сергія Валерійовича поставити доповідачем на пленарному засіданні.

КОЛЕБОШИН С.В. Є побоювання, що або воно буде проголосоване без виступу або по повній процедурі...

ГОЛОВУЮЧИЙ. Да, Валерій Вікторович має досвід, може поділитися, як по повній процедурі розглядається постанова.

Отже, шановні колеги, ставлю на голосування рішення про затвердження кандидатури на здобуття щорічної Премії Верховної Ради України.

Хто – за? Дякую, колеги. Одноголосно. Рішення прийнято.

Наступний пункт порядку денного: про внесення змін до плану роботи Комітету з питань освіти, науки та інновацій на період шостої сесії дев'ятого скликання.

Шановні колеги, традиційно, народні депутати, Кабінет Міністрів і Президент України реєструють законопроекти. Тому відповідно є пропозиція доповнити наш план роботи тими законопроектами, які надійшли до комітету, були зареєстровані протягом останнього часу. Немає заперечень?

Хто – за, прошу проголосувати? Дякую, колеги, одноголосно.

І, п'ятий пункт "Різне". Прошу не розходитись, там буде щонайменше два моменти. Перший. Олена Георгіївна, будь ласка, ви.

ЛИС О.Г. Дякую. Колеги, на минулому засіданні комітету мною було промовлено, що ми складаємо, перепошую за тавтологію, склад робочої групи з підготовки проекту закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання питань оплати праці педагогічних працівників підвищення їх соціального захисту та підвищення престижності педагогічної праці. Наразі по термінам це було до 15 листопада. І сьогодні ми говоримо про те, що сформований і підтверджений є склад робочої групи. Не розісланий, я перепошую?

ПША Н.Р. Я особисто не чула про 15. І я перепрошую, я не знаю, чи нам є сенс голосувати, бо я ж буду все одно просити людей включити...

ЛИС О.Г. Дивіться, може не закривати просто з формування складу?

ГОЛОВУЮЧИЙ. Так, давайте не закривати формування складу. Давайте...

ЛИС О.Г. І скажіть, будь ласка, чому не розіслали? Я просто не проконтролювала.

ГОЛОВУЮЧИЙ. Давайте зробимо наступним чином. Затвердимо первинний склад робочої групи, і, як завжди, народні депутати члени комітету мають право подавати кандидатури до складу робочої групи. І це не потребує, я думаю, додатково затвердження рішенням комітету, ми просто будемо вносити за своїм рішенням, якщо не заперечуєте.

Олена Георгіївна процес керує, тому я не бачу в цьому проблем. Давайте затвердимо первинний склад робочої групи і будемо від того відштовхуватись.

Хто – за, прошу проголосувати. Дякую, колеги. Одноголосно.

І у мене є останнє питання, яке я хотів би переговорити з керівниками підкомітетів.

Шановні колеги, я тоді, напевно, попрошу, давайте ми офіційно завершимо засідання комітету, якщо ви не заперечуєте, припинимо трансляцію.

Дякую всім за увагу. Дякую всім за участь. Гарного вечора.